

Alt Gaià

COMARQUES:	Alt Camp, Anoia i Conca de Barberà	
SUPERFÍCIE:	21.177 ha (1.156 ha corresponen a les Comarques Centrals i 20.021 ha al Camp de Tarragona).	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, totalment o parcialment, els següents municipis de les Comarques Centrals: Bellprat. També inclou Pontils, Querol, el Pont d'Armentera, Aiguamúrcia, Sarral, Barberà de la Conca, la Cabra del Camp i les Piles, al Camp de Tarragona.	

Figura 1.1 Vista de l'Alt Gaià des del proper castell de Queralt. Bellprat.

Trets distintius

- Paisatge de caràcter muntanyós. Relleu abrupte amb altituds dels cims més elevats properes o fins i tot un xic per sobre dels 1.000 metres.
- Les pinedes de pi blanc ocupen una gran extensió i s'estenen sobretot per les parts altes de la serra de Brufaganya. La vegetació de caràcter arbustiu, brolles de romaní, és present arreu, sobretot a les parts baixes del relleu.
- El riu Gaià travessa el territori de nord a sud fortament encaixat en els materials calcaris, i vertebrava l'espai tant des d'un punt de vista físic com humà.
- En els pocs replans que ofereix el relleu i en les estretes valls obertes, s'hi conreen cereals de secà. En altres indrets de la unitat també s'hi conreen vinyes
- Els nuclis de població més importants se situen a les ribes del riu Gaià: Pontils, Santa Perpètua de Gaia i Querol. El nucli de Bellprat, situat a la plana és l'únic que pertany a l'àmbit de les Comarques Centrals.
- El conjunt de plataformes tabulars, formant relleus suaus de fàcil lectura, presents en el sector nord.

- El contrast cromàtic que crea el mosaic agrícola format per conreus i a les vores amb més pendent per bosc.
- Zona amb presència de nombrosos castells en punts elevats, visibles des de bona part del territori.
- Les surgències d'aigua i les fonts, com la font del Nadal, la font del Bon Nom o la font del Riudeboix.
- Els petroglifs dels Ferriols, art rupestre esquemàtic, datats entre final del tercer mil·lenni i el segle VI abans de Crist

Figura 1.2 Tot i que els conreus es situen a la plana, alguns camps de secà remunten suaus serres de l'Alt Gaia. Bellprat.

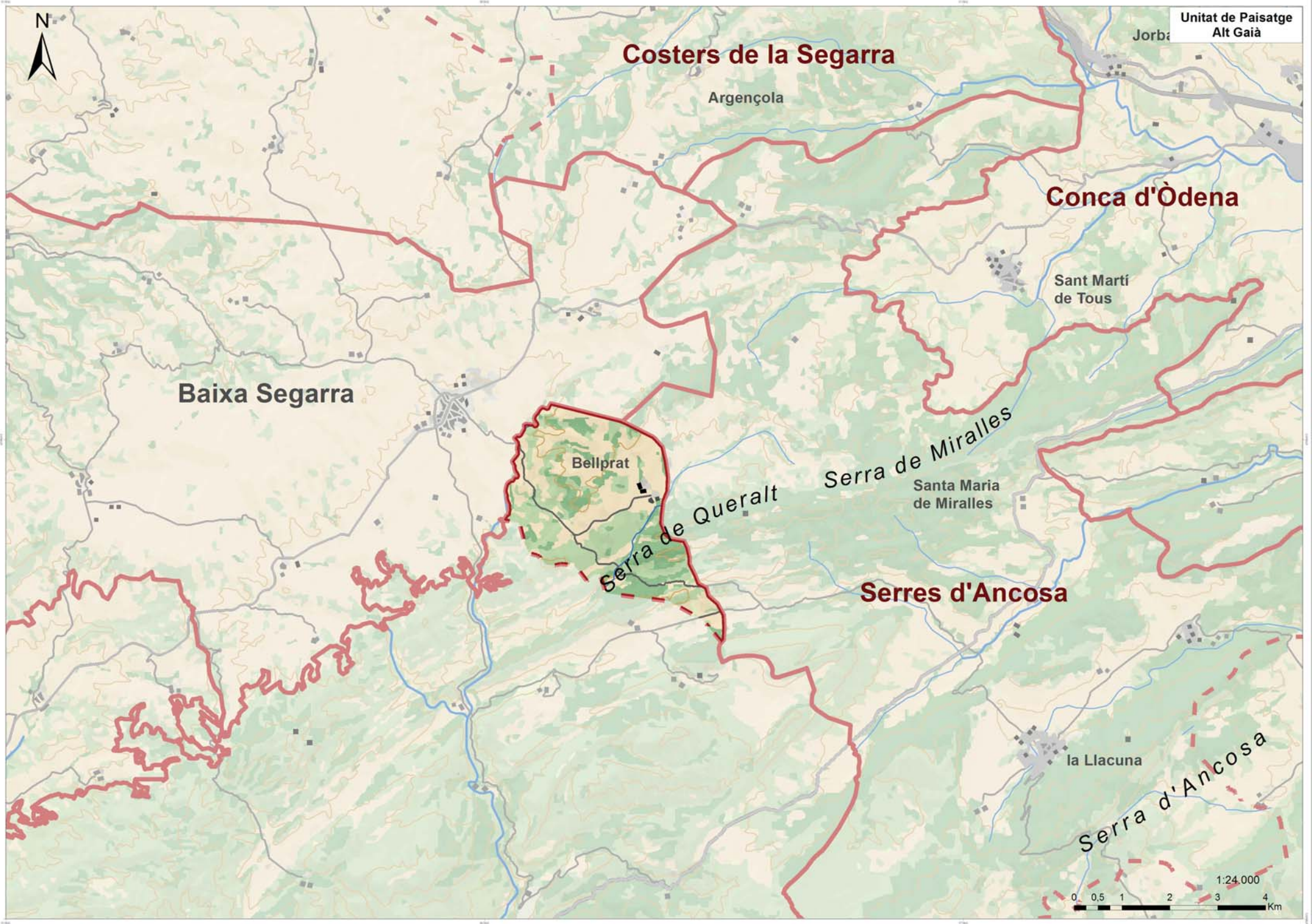
Figura 1.3 El poble de Bellprat vist des del castell de Queralt.

Figura 1.4 Agrupació de conreus a la plana de fons de vall. Bellprat.

Figura 1.5 Els conreus de secà s'intercalen entre els boscos. Bellprat.

Costers de la Segarra

Argencola

Jorba

Conca d'Òdena

Sant Martí de Tous

Baixa Segarra

Bellprat

Serra de Queralt

Serra de Miralles

Santa Maria de Miralles

Serres d'Ancosa

la Llacuna

Serra d'Ancosa

Elements naturals que constitueixen el paisatge

La unitat de paisatge de l'Alt Gaià s'estén pel sector dels altiplans de Santa Coloma de Queralt, sobre un territori accidentat per la serra de Queralt, que té la seva màxima elevació al cim proper del castell de Queralt (856 m), formant part de la Serralada Prelitoral Catalana, entre les plataformes tabulars del bloc del Gaià i l'Alta Segarra, i separant la conca del Llobregat (riera de Miralles o de Carme) de la del Gaià (riu de Boix).

La geologia de la unitat respon a les característiques pròpies de la Serralada Prelitoral en el seu tram central. El sòcol està constituït per pissarres paleozoïques. Sobre aquest sòcol paleozoic hi descansa la sèrie de materials del Triàsic: dos nivells de capes de calcàries i dolomies, que donen lloc a cingleres abruptes, intercalades per margues, gresos i argiles de color rogenc de la serra de Queralt, que es comporten com a materials tous. De fet les cingleres calcàries, de color blanquinós, són visibles des de molts punts, com al paratge del castell de Saburella i constitueixen un element característic del paisatge. El riu Gaià en seguir un traçat inversemblantment perpendicular a la disposició de l'estructura del relleu, ha obert estrets i escarpats congostos on també ha deixat al descobert els materials citats donant lloc a paratges d'alt valor escènic. En molts altres punts el relleu en costes, típic d'aquesta disposició dels materials, queda emmascarat per la densa coberta vegetal.

Els cursos fluvials que creuen aquest espai són de poca importància, a excepció del riu Gaià. El Gaià neix al nord de la unitat, a la Conca de Santa Coloma de Queralt. Entra a l'Alt Gaià per Pontils, i segueix un

Figura 1.6 La Serralada Prelitoral marca el caràcter de bona part de la unitat.

recorregut de direcció nord-sud, tot vorejant les estribacions occidentals de la serra de Brufaganya. Tota la unitat pertany a la conca del Gaià mitjançant el riu de Boix, que recull les aigües de les dues vessants de la serra de Queralt tot seguint la direcció NE-SW imposada per la Serralada Prelitoral i de l'extrem llevantí de l'altiplà de Santa Coloma.

El clima correspon al tipus mediterrani prelitoral central, amb precipitacions que oscil·len entre els 600 i 900 mm anuals i un règim estacional màxim de tardor. La temperatura mitjana anual es situa entre els 11 i 15° C i l'amplitud tèrmica mitjana anual entre els 15 i 18° C. És important en aquesta unitat l'efecte barrera que representa la Serralada Prelitoral per a la penetració de la influència marina mediterrània, alhora que la continental vers les terres penedesenques.

El fort pendent que presenta l'Alt Gaià, gairebé onze graus de mitjana, condiciona en bona mesura els usos del sòl que s'hi desenvolupen. No és estrany, doncs, que la vegetació espontània ocupi més del 80% de la superfície de l'Alt Gaià. La vegetació arbustiva predomina en el paisatge i es compon per brolles calcícoles (*Rosmarino Ericion*), estructurades per arbusts com el bruc d'hivern (*Erica multiflora*) i nombroses plantes aromàtiques, com el romaní (*Rosmarinus officinalis*) i la farigola (*Thymus vulgaris*). Cap a la serra de Queralt, especialment a l'obaga de Bellprat, es fan bones pinedes de pi blanc (*Pinus halepensis*). De manera puntual es troben peus aïllats d'alzina (*Quercus ilex*) i de roure cerrioides (*Quercus cerrioides*), que arriben a formar petits rodals de certa entitat en exposicions obagues i clotades frescals.

La fauna de la unitat és la pròpia d'indrets oberts; s'hi pot trobar el conill (*Oryctolagus cuniculus*) i la perdiu (*Alectoris rufa*), així com tot un seguit de passeriformes: la bosqueta (*Hipolais polyglotta*), el mosquiter (*Phylloscopus bonelli*) o el trist (*Cisticola juncidis*); també es poden sentir ocells més voluminosos, com el puput (*Upupa eops*) i el cucut (*Cuculus canorus*). A les zones de pinedes hi és freqüent l'esquirol (*Sciurus vulgaris*).

Evolució històrica del paisatge

Cal considerar la reduïda dimensió de l'Alt Gaià comprès a les terres de les Comarques Centrals per entendre la escassa casuística poblacional a partir de la qual es pot reconstruir l'evolució del paisatge. En aquest àmbit territorial, la unitat es cenneix únicament a la part de ponent del municipi de Bellprat.

Fins el moment, no s'ha localitzat cap jaciment arqueològic pertanyent al Paleolític o al Neolític, tot i que la proximitat dels jaciments de Santa Coloma de Queralt fan creure en incursions en cerca de caça i de recursos silvícoles per part dels seus pobladors. Els boscos d'alzinars que avui tenen una presència esporàdica formarien importants masses

i les rouredes també serien força presents a l'empara de la serra de Queralt. La resta més eixuta del territori podria ser ocupada pel garric i la brolla de romaní.

L'edat dels metalls es troba ja ben representada a la unitat, amb el jaciments de l'edat del Bronze de Coll Roig, lloc d'habitació amb estructures conservades, i de l'Obaga del Xeco i el Forcadell, també llocs d'habitació. Al període del Ferro pertanyen Ca l'Alemanys (al límit de l'unitat amb Serres d'Ancosa), explotació agropecuària i lloc d'habitació d'enterrament; el Coll Blanc i de nou el Forcadell. Aquests hàbitats,

Figura 1.7 Vista parcial de Bellprat.

pertanyents ja a la cultura Ibera, no degueren ser gaire importants donades les restes trobades, però també perquè no s'adaptaven al model de situació típic dels poblats íbers, en llocs aturonats i amb importants condicions defensives. Tot i així, seria el primer moment en que uns habitants autòctons incidirien directament sobre el paisatge donades les seves capacitats agràries i ramaderes. No en va els ibers representen la definitiva ocupació i explotació sistemàtica del territori amb l'aparició d'innovacions tècniques. Alguns boscos de la part central de l'unitat començarien a ser artigats i part del sotabosc existent seria emprat com espai de pastoreig pels ramats. Els conreus clapejaven el paisatge amb ordi, blat, espelta, pèsols, llenties i hortalisses on hi havia disposició d'aigua suficient. També es conreà la civada per a ús farratger.

Tampoc queden evidències del pas dels romans però generalitzant el succeït en altres unitats semblants del Principat, és de suposar que el període significà una continuació de les tradicions i modes de vida dels ibers, amb les millores oportunes en els sistemes productius i comercials. No degueren créixer gaire més les superfícies conreades tot i que en algunes d'elles podria haver augmentat la pressió antròpica.

Visigòtics i musulmans es succeïren en l'ocupació del territori però no hi ha gaires notícies de les seves empremtes en el paisatge. La caiguda

de l'Imperi romà significà una reculada socio-econòmica generalitzada, per tant, és de suposar una disminució de la pressió antròpica sobre el territori i certa recuperació de les bosquines i matollars, especialment els segles IX i X, quan la pressió cristiana sobre els musulmans arribà a la contrada, deixant una ampla banda d'incertesa o «terra de ningú». A principis del segle XI Queralt es va consituir en terme castral a l'entorn del castell de Queralt (976) englobant la part de Bellprat que correspon a l'Alt Gaià. Aquest castell va marcar al segle X el punt límit del repoblament de la Marca Hispànica vers la zona del Gaià.

Entrat el segle XI la població es consolidà i de nou els conreus i prats van emprendre una embranzida guanyant espai a les bosquines i als boscos que es conservaven des de temps paleolítics, especialment sobre els sòls argilosos i margosos, la cerca dels quals va configurar una població força disseminada sobre el territori, amb un petit nucli de

Figura 1.8 Detall d'un pany de paret del proper castell de Queralt. Bellprat.

caire rural (Bellprat). Durant gran part de l'Edat Mitja el centre neuràlgic de Bellprat va estar constituït pel castell de Queralt al costat del qual s'aixecà l'església romànica de Sant Jaume de Queralt.

Amb tot, però, la població va ser tradicionalment escassa i disseminada, seguint el ritme evolutiu de les contrades rurals del Principat fins a l'actualitat. La Pesta Negra i les males collites del segle XIV afavoriren un descens de la demografia, inicialment per l'elevada mortalitat i posteriorment per l'emigració a les ciutats davant la fam i misèria de la pagesia, fet traduït en un abandonament generalitzat del camp i una recuperació de les bosquines i matollars. Posteriorment es va produir una bonança econòmica a tot el principat gràcies a la difusió de la nova agricultura i l'obertura al mercat americà. Fou un moment de màxim demogràfic, amb l'abandonament de conreus i l'herència ja quasi desapareguda de feixes i bancals entre els boscos, principalment de pi blanc, que colonitzaren de nou aquestes terres.

Posteriorment, la mecanització del camp i la millora dels camins va comportar la possibilitat de tornar a conrear àrees abandonades, però a partir dels anys cinquanta s'experimentarà un descens mantingut fins arribar als 92 habitants per al conjunt municipal el 2009, amb una població dispersa del 92% tot i que concentrada als indrets aptes per l'activitat agrària, bàsicament de secà amb predomini gairebé absolut del cereal.

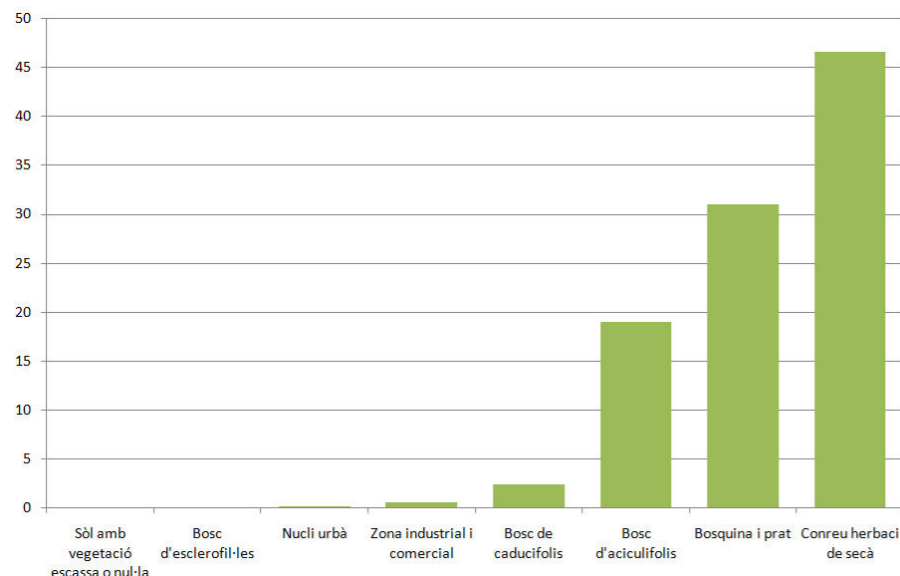
Figura 1.9 Des del castell de Queralt, vista en direcció NW vers la unitat. Bellprat.

L'agricultura és completada amb certa explotació ramadera, com ho testimonien algunes granges disperses pel territori i també per una reduïda explotació forestal, dominant el sector primari l'economia de l'indret, tot i existir població que es desplaça diàriament a treballar a la indústria dels termes veïns. En conjunt, els darrers anys la unitat ha presentat una estabilitat i la morfologia del seu principal nucli urbà, Bellprat, quasi no ha conegut modificacions prou importants com per afectar la seva trama urbana original.

Els vessants més abruptes i els sòls menys aptes pel conreu, antigament conreats com evidencien les feixes abandonades, estan actualment recolonitzats per la vegetació, composta bàsicament per pinedes de pi blanc, brolles i garrigues. Els alzinars apareixen només als indrets que han sofert un menor grau d'alteració i les rouredes es localitzen a les obagues més ombrívols. En general, l'evolució recent del paisatge és marcada per la recuperació de boscos provocada per l'abandonament de les pràctiques usals de pastoreig i de les terres de conreu, que comporta alhora la disminució de la població disseminada.

Paisatge actual i les seves dinàmiques

La zona nord-est de la unitat Alt Gaià ocupa un escàs 5 % del total de la seva superfície. Presenta unes altituds per sobre dels 700 metres al nord de la serra de Brufaganya. Zona de muntanya baixa mediterrània caracteritzada per presentar una alternança entre boscos i camps de secà amb poca presència humana i un únic nucli de població: Bellprat.

Gràfic 1.1 Grans usos i cobertes del sòl. Font: elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes del sòl de l'ICGC.

Els elements naturals en aquest sector de la unitat que presenta materials de naturalesa calcària amb escassa roca i sòl al descobert estan representats bàsicament per la vegetació que ocupa una mica més de la meitat de la superfície del sector en boscos de pinedes de pi blanc (19%) i en matollars d'aromàtiques (31%). Aquesta vegetació ha estat força malmesa pels incendis i per la desforestació, especialment per guanyar terres conreades. Les rouredes de roure valencià, així com els alzinars no ocupen tot l'espai que els hi correspondria, no sobrepasant el 2,5 %. El riu Gaià voreja el límit sud-oest del sector i alguns torrents hi aporten les seves minses aigües amb cabals molt irregulars permetent créixer algunes rouredes seques.

Els estius eixuts amb valors d'humitat ambiental baixos, propis de terres amb cert caire continental i la gran presència de matollars, molt propis a la crema afavoreixen que aquesta sigui una unitat amb un gran risc d'incendi.

Pel que fa als elements humans, es centren al voltant de la població de Bellprat, tot i que són reduïts. A l'est, al sud, i a Sant Esteve de Ferriols, s'observen certes runes arquitectòniques envoltades de boscos mentre que l'element antròpic més destacat són els camps

de conreu de secà, ubicats a la part central en una zona planera amb masos dispersos.

Pràcticament la meitat de la superfície del sector està ocupada per conreus de secà dedicats principalment al cultiu de blat i ordi. La seva viabilitat passa per la potenciació del sector i la complementarietat amb d'altres activitats, com el turisme rural. Actualment s'estan rehabilitant cases de pagès i antigues construccions per oferir aquest tipus de serveis que, com en altres unitats, pot aconseguir retenir al jovent de la contrada i evitar-ne el despoblament i l'envelliment.

L'únic nucli de població és Bellprat, ben situat al peu de la muntanya i prop del castell de Queralt que domina la contrada. Els seus carrers són estrets i articulats al voltant de la parròquia de Sant Salvador. Actualment s'estan recuperant antigues cases i se'n construeixen de noves. La única via de comunicació és la carretera BV-2201 que comunica Bellprat amb la C-432, que a la vegada uneix Santa Coloma de Queralt i Vilafranca del Penedès.

Expressió artística del paisatge

Com a expressions estrictament literàries que parlen de l'Alt Gaià cal esmentar la narració "Sant Magí del barretet", de mossèn Joan Segura, publicada a *A estones perdudes* per la Il·lustració Catalana, del principi del segle xx, en la qual l'autor fa una excel·lent descripció de l'aplec de Sant Magí de Brufaganya, tal com es devia celebrar a tombant de segle.

A partir dels anys trenta del segle xx hi ha un altre autor que posa els ulls en alguns indrets del Gaià. Es tracta de Josep Iglésies, que l'any 1932 a *La terra d'en Gallerí* fa unes descripcions literàries de Vallespinosa i de Selmella. Més endavant, l'any 1948, a *Les ciutats del món* descriu Pontils, Santa Perpètua de Gaià i Querol, acompanyats aquesta vegada per uns dibuixos fets amb ploma segons sembla pel mateix Iglésies sota el pseudònim de Joan Dolçafel.

Josep Santesmases en el recull d'articles *Riu avall* publicat l'any 2002 n'inclou un sobre Montagut i un altre sobre Selmella. També ha publicat el llibre de proses poètiques sobre llocs de les terres del Gaià *Santes Creus i les terres del Gaià. Proses pintades*, amb textos de Josep Santesmases i il·lustracions de Joan Cunillera. Hi ha textos i dibuixos dedicats a Sant Magí de Brufaganya, Pontils, Santa Perpètua del Gaià, Vallespinosa, Esblada, Saborella, Selmella, Querol, Montagut i Pinyana. Per altra banda, també cal destacar l'obra *Veus i perfils de la Baixa Segarra* (2006), una publicació que recull l'expressió artística dels principals nuclis de la baixa Segarra i de l'alt Gaià acompanyat d'il·lustracions de cada poble. A continuació es presenta un petit fragment del text "La bella Baixa Segarra", de Josep Santesmases (2006), que serveix d'introducció a aquest llibre i que parla dels elements que structuren el paisatge de l'alt Gaià:

«Hi ha muntanyes ben estructurades, construïdes com qui d'un bloc de pedra n'esculpeix una bella forma. Sant Miquel de Montclar, la muntanya més alta i rellevant de l'Alt Gaià, és d'aquesta mena. Baixant de Sant Magí de Brufaganya emergeix darrera dels camps de sembradura, senyora i majora de totes les terres que l'envolten. De dalt estant és com un vaixell sortint de port per anar mar endins, Gaià avall, solcant, sense altra opció, l'estret port que el riu ha traçat. Deixa enrere els pobles de Biure i les Piles, la vila de Santa Coloma de Queralt i més amunt Aguiló; diu adéu a la clota colomina mosaic clapat de verds durs de les petites bosquíries resseques, i de torrats de blats i d'ordis a punt de sega, color de crosta del pa d'abans. Sembrats que enguany, com mai, han quedat curts de talla, flacs, esprimatxats, malgranats» (Santesmases, 2006).

Per altra banda, Vidal Vidal a *Les Rutes de Ponent II. El País de les Pomes* (1988), parla sobretot de Sant Magí de Brufaganya i d'altres indrets de la zona, com el nucli de Santa Perpètua de Gaià i l'església i el castell homònims:

«Aigua avall de Pontils, enmig d'un paratge solitari i remot, s'aixeca, en una marrada del riu, la impressionant silueta de Santa Perpètua de Gaià: quatre cases mig enrunades, una església abandonada i les restes d'un castell encimbellat dalt d'un turó que el riu voreja a baix de tot, formant un congost bastant profund, abans d'anar a llepar els peus d'una tremenda cinglera» (Vidal, 1998).

En el camp de les guies s'han d'esmentar les diverses edicions de *Guia-itinerària de les regions compreses desde Montserrat al Camp de Tarragona y des de la Segarra al Panadés*, d'Artur Osona, del final del XIX. Més endavant hem d'esperar la gran guia de Josep Iglésies i Joaquim Santasusagna, *Les valls del Gaià, del Foix i de l'Anoia*, publicada l'any 1934 que és una gran font de toponímia i de descripció paisatgística. Una excel·lent guia contemporània és *L'Alt Gaià, entre la Segarra i el Camp*, d'Ignasi Planas de Martí, publicada l'any 1999 amb la major part de guies referides a la unitat de paisatge present. Específicament centrada en els castells del Gaià hi ha la guia també editada l'any 1999 de Marina Miquel, Josep Santesmases i Dolors Saumell, *Els Castells del Gaià*, amb quatre de les nou rutes dedicades a castells situats en aquest territori.

Des d'una perspectiva històrica, geogràfica i literària s'hauria de contemplar el llibre *Riberes del Gaià*, publicat l'any 1931 per Francesc Blasi Vallespinosa, i el capítol "Pel Gaià abrupte", de Josep Santesmases del col·leccionable del setmanari *El Pati*, "A vol d'ocell", del 1999. També ens hem de referir als llibres de Ricard Serra de la col·lecció "Comarques i Subcomarques de Catalunya", volum 2.1, *Conca de Barberà. Priorat. Ribera d'Ebre*, del 1998 i el volum 1.1, *Alt Camp. Baix Penedès*, editat el 2005. També és interessant el llibre *Història del Santuari de Sant Magí* publicat l'any 1887 pel mossèn Joan Segura i reeditat l'any 1994 per l'Associació Cultural Alt Gaià. Per temes

Figura 1.10 Nucli de Bellprat. Foto ICGC.

històrics i també descriptius de Montagut i de Valldossera és interessant el llibre de Josep Llenas i Rovira, *Reculls històrics de Montagut i Valldossera*, publicat per l'Institut d'Estudis Vallencs l'any 2001.

En el camp de les imatges cal valorar la *Col·lecció iconogràfica de quinze goigs del gloriós màrtir Sant Magí de Brufaganya*, editat l'any

1974, amb textos històrics i dibuixos de Vicent Morera i Bori. També les fotografies de l'*Àlbum Meravella*, volum IV de 1931. De postals se'n recorden unes de Santa Perpètua i de Pontils, acolorides, que se situarien en el primer terç del segle XX. Com a document gràfic d'aquesta mateixa època cal esmentar el llibre *La vall del Gaià al primer*

terç del segle XX. Fotografies de Francesc Blasi i Vallespinosa, publicat l'any 2000 pel Centre d'Estudis del Gaià, amb fotografies de Sant Magí de Brufaganya, Santa Perpètua de Gaià, Seguer, Vallespinosa, Querol, Saborella, Montagut i l'església de Sant Jaume.

Valors en el paisatge

Els **valors naturals i ecològics** reconeguts es troben a la banda sud de la unitat, que correspon a la serra de Queralt, inclosa dins del Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN).

El sector més al nord de l'Alt Gaià està format per un conjunt de plataformes tabulars, tals com la plana de Ferriols i la plana del Vidu, que formen relleus suaus que faciliten la lectura d'un paisatge estèticament singular. Un altre **valor estètic** important radica en el mosaic agrícola que formen els conreus, on les vores amb més pendent i incisions dels torrents són ocupades pel bosc, donant al conjunt una imatge harmoniosa, reforçada per la presència de múltiples fonts i surgències, com la font del Nadal, la font del Bon Nom o la font del Riudeboix. Per altra banda a l'extrem sud-est la serra de Queralt produeix una imatge més feréstega, perdent aquesta disposició en forma de mosaic, amb els vessants totalment coberts pel bosc.

Tot i que la presència humana en el territori és molt antiga, mai ha estat gaire important, el nombre màxim de fogatges es va produir el segle XVII. L'únic nucli urbà és Bellprat. En aquest terme municipal hi destaca un dels **valors històrics** més importants, els petroglifs dels Ferriols, art rupestre esquemàtic, datats entre final del tercer mil·lenni i el segle VI abans de Crist, relacionades amb algun tipus de culte. Són constituïdes per unes 30 cassoletes foradades a la roca i comunicades entre si per un petits reguerons, que es pensa servien per fer lliscar els líquids rituals. Es creu que durant l'Edat Mitjana el lloc va ser utilitzat com a banc per rentar els difunts. Davant mateix d'aquest jaciment es va construir l'església de Sant Esteve dels Ferriols (també dita de Sant Blai antigament), documentada al segle XIV, però probablement bastida a final del segle XII i principi del XIII. L'església és formada per una sola nau rectangular sense absis i amb teulada. Altres vestigis històrics presents en aquesta unitat són l'església de Sant Salvador, al voltant de la qual es va bastir el poble de Bellprat, que conserva en els seus vells carrers, d'estructura i aspecte originari. L'església actual és datada de 1631, reemplaçant una anterior que tenia la categoria de parròquia des de 1425. Construïda encara seguint la tradició gòtica, consta d'una sola nau i té una espadanya de dos ulls damunt la façana principal, on el portal té un llindar recte deixant veure a sobre un arc de descàrrega de mig punt. Cal destacar també la masia de Riudeboix, datada entre els segles XVI–XVII. Es tracta d'un gran casalot de planta quadrada amb dos portals adovellats de punt rodó i llindar de pedra. Té un matacà a les golfes sobre l'eix de la porta principal que mostra el seu caràcter defensiu.

Figura 1.11 Vista de l'Alt Gaià des del proper castell de Queralt. Bellprat.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

El sector nord de la unitat pertany a la comarca de l'Anoia. Aquest sector està comunicat per la carretera B-220 de la Llacuna a Santa Coloma de Queralt i la BV-2201 a Bellprat.

Pel sector passen els senders de gran recorregut GR-7, (veure mapa 1.2) que uneix Bellprat i Pinós, creuant camps de conreu i pinedes, i el GR-172 que de Bellprat puja cap al castell de Queralt per continuar cap a Montserrat.

El mirador principal d'aquest sector es troba a les immediateses de la unitat veïna de les Serres d'Ancosa, es tracta del mirador prioritari del Castell de Queralt (mirador 73, veure mapa 1.2) i ofereix bones visuals sobre la vall de Bellprat i les serralades contigües.

Avaluació del paisatge

- Debilitats:

- La meitat nord de l'Alt Gaià presenta una forta tendència al despoblament i la població disseminada gairebé ha desaparegut. La població resta concentrada al nucli principal de Bellprat que també ha anat perdent habitants.

- En general, l'Alt Gaià presenta un escàs dinamisme econòmic a causa de l'alt grau d'aïllament de les dinàmiques econòmiques del seu entorn.

- L'agricultura és molt present en l'Alt Gaià però té un caràcter secundari i resta reduïda als pocs espais planers disponibles. Per tant, la seva continuïtat està molt condicionada per l'evolució del mercat que actualment encara permet la producció.

- Amenaces:

- L'abandó de les activitats agràries i forestals suposa un augment de la massa boscosa i, consegüentment, un augment del risc d'incendi, de forma destacada.

- La despoblació i el progressiu abandonament de les activitats ramaderes i agrícoles pot acabar repercutint sobre el futur del paisatge.

- Fortaleses:

- Un paisatge agroforestal harmònic.

- Des dels serrats veïns es poden copsar bones panoràmiques del conjunt de la unitat.

- Oportunitats:

- El caràcter agrari i forestal de la unitat pot ser aprofitat pel desenvolupament de l'agricultura ecològica donant valor afegit al producte i al paisatge.

- El poc poblament de la contrada pot ser promocionat com a reducte de tranquil·litat i benestar.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Centrals continguts en els capítols 11 i 12 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística. El llistat de mesures (criteris) i accions són una proposta per assolir els OQP.

OBJECTIUS DE QUALITAT PAISATGÍSTICA

- 1.1 Un paisatge natural de muntanya baixa mediterrània ben conservat, amb qualitat paisatgística, viable ecològicament i que compagini l'activitat agrària, l'aprofitament de recursos naturals i l'ús turístic i de gaudi.
- 1.2 Un paisatge forestal on predominen els boscos de pi blanc i grans extensions de brolles, dins uns espais oberts mantinguts i gestionats per tal de reduir el risc d'incendi.
- 1.3 Uns paisatges fluvials de l'Alt Gaià ben conservats i valoritzats com a identificadors del paisatge i reforçats en el seu paper de connector paisatgístic i d'espai d'oci i gaudi social.
- 1.4 Un paisatge agroforestal poc poblat i estructurat per masos, potenciat per l'aprofitament dels recursos associats al territori i pel turisme rural.

CRITERIS I ACCIONS

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

- 1.1 Considerar la possibilitat d'incorporar la zona sud-est d'aquest sector de la unitat a l'àrea de protecció de la serra de Queralt.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

- 1.2 Mantenir l'equilibri entre el conreu de secà de cereals i les masses forestals i de matollars.
- 1.3 Considerar el paisatge en mosaic com a model ecològic a preservar i regenerar. En aquest sentit, seria oportú elaborar un pla de foment i manteniment dels escassos espais agraris existents, especialment als llocs on el mosaic agroforestal es troba més degradat i reduït.
- 1.4 Promoure el control de les masses forestals per tal de reduir el risc d'incendi forestal. En aquest sentit, impulsar programes de gestió forestal amb herbívors per a la gestió del sotabosc. Alhora, regular l'avanç de les masses forestals sobre els espais oberts.

- 1.5 En els projectes de infraestructures viàries noves com d'ampliació o millora de les existents, s'haurien d'avaluar qüestions com el caràcter de la via, l'adaptació al perfil natural del terreny, la fragmentació i la pèrdua de funcionalitat dels espais adjacents, la visibilitat de la carretera i des de la carretera, la coberta vegetal, el patrimoni històric, la xarxa de camins existents, la millora de la imatge d'accés als nuclis, la potenciació de la visió de llocs d'interès paisatgístic, entre d'altres.

- 1.6 Rehabilitar i promocionar els elements de caràcter històric abandonats i degradats.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

- 1.7 Controlar el creixement ordenat de Bellprat mantenint la seva estructura de nucli rural compacte. Afavorir unes fronteres nítides i de qualitat entre els espais urbans i els espais agrícoles o naturals de les perifèries evitant la implantació d'activitats o instal·lacions no agrícoles per tal de preservar-ne la seva qualitat. Evitar la degradació d'aquestes fronteres per mitjà de franges de transició o límits clars, depenent dels casos.
- 1.8 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics accessibles a peu o amb vehicle, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggeridora. Aquesta xarxa, que comprèn miradors i camins existents i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Es tracta dels itineraris no motoritzats GR-7 i GR-172. Caldria tenir en compte la incorporació del conjunt d'itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Centrals, en futures revisions.

Mapa

Mapa

